

SKJØTSEL AV THUNEMYRA – 2023

TILTAK FOR TRUA NATURTYPER - SLÅTTEMYR

25. OKTOBER 2023

RAPPORT 2023:27

Utførende institusjon:

Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS

Prosjektansvarlig:

Lea Hoch

Prosjektmedarbeider:

Elida Sandneseng, Andrea Rishatt, Eir Nerland, Eirik Klute-Jensen

Oppdragsgiver:

Statsforvalteren i Innlandet

Kontaktperson:

Victoria Marie Kristiansen

Referanse:

Hoch, L. Rishatt, A., Nerland, E., Sandneseng, E., Klute-Jensen, E. (2023). Skjøtsel av Thunemyra 2023. Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS Rapport 2023:27.

Sammendrag:

Slåttemyr er en sterkt truet naturtype, som er i stadig tilbakegang grunnet arealnedgang og redusert tilstand. I et forsøk på å bevare en tidligere slåttemyr ble skjøtsel av Thunemyra tatt opp av Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS (DNV) i 2016 i samarbeid med Thune skole.

Det ble i 2023 slått i skjøtselsone 3. Selve slåttene ble utført med slåmaskin og ryddesag, og gresset ble raket, fraktet ut av myra og lagt i skogen. Det ble også ryddet rundt myrkanten, og trær og bjørkeoppslag ble fjernet. En skoleklasse fra Thune skole deltok på skjøtselen.

Emneord:

Thunemyra, slåttemyr, skjøtsel

Innhold

Innledning	4
Slåttemyr – en truet naturtype	4
Skjøtsel av slåttemyr	5
Områdebeskrivelse og metode	5
Thunemyra - områdebeskrivelse	5
Resultat	8
Kilder	10

Innledning

Slåttemyr – en truet naturtype

Myr kan defineres som et landområde med fuktighetskrevede vegetasjon som danner torv. Torv dannes når det blir svært fuktige forhold og surstoffmangel i myra. Da vil man få en ufullstendig nedbrytning av plantemateriale og dannelse av torv. Myrvegetasjonen ble tidligere benyttet til dyrefôr i form av slått og beite (Norderhaug, et.al., 1999). Arealene av rikmyr var mye større i tidligere tider og slåttemyr (i rødlista kalt slåttemyrflate i henhold til NiN-systemet) er i dag vurdert som sterkt truet (EN) grunnet betydelig arealnedgang og en betydelig reduksjon i tilstand. Det er også relevant å merke seg at naturtypen slåttemyrkant på den samme rødlista er kategorisert som kritisk truet (CR) med samme begrunnelse. Opphør av slått og påfølgende gjengroing er framhevet som hovedårsaker til den dramatiske reduksjonen av disse to naturtypene (Høitomt, 2011).

Når myrene ikke lenger slås eller beites vil det over tid dannes små forhøyninger og tuer som gir voksested for andre arter enn de som vokser på fastmattene, og lyng, gran og bjørk kan etablere seg. Langs myrkantene skjer endringene raskere, og gråor, bjørk, vier og gran kan vandre inn i myra. Grøfting av myr er en annen viktig trussel. Når myrer grøftes, dreneres fuktigheten bort, og forholdene endres dramatisk. Grunnvannet synker og torva blir brutt ned, noe som fører til at næringsstoffer blir frigjort (Norderhaug, et.al., 1999). Skogsdrift med påfølgende kjøreskader på myra og i myrkantene kan også representere en mulig trussel mot myrøkosystemer.

Arealet av rikmyr (myr med høy pH) i Norge går nedover ikke bare på grunn av menneskelige inngrep. Myr er et økosystem i stadig endring som følge av stadig oppbygging av torv. Denne prosessen omskaper rike myrer til ombrotrofe myrer når plantene, på grunn av et etter hvert tykt torvlag, ikke lengre får tilgang til næringsstoffer fra mineraljorda. Disse prosessene har ulik hastighet i ulike deler av landet. I høyereliggende strøk (mellomboreal-lavalpin sone) vokser torvlaget svært seint, mens utviklingen går raskere i lavereliggende områder (nemoral-sørboreal sone). Slått og beite forhindrer slik torvakkumulering, og spesielt slåttemyrer framstår som stabile økosystem ved regelmessig skjøtsel.

Slåttemyr er en utvalgt naturtype sammen med annen slåttemark, og har fått sin egen handlingsplan. Det overordnede målet for handlingsplanen er at naturtypene slåttemark, lauveng og slåttemyr bevares gjennom skjøtsel og drift, på en måte og i et omfang som på lang sikt sikrer naturtypene og artene som er bundet til dem. Et av de konkrete arbeidsmålene var at det innen 2015 skal være aktiv skjøtsel av et representativt utvalg av våre slåttemyrer.

Verneplanarbeidet startet i 1969, og i Sør-Norge har NTNU Vitenskapsmuseet hatt det faglige ansvaret for gjennomføring av fylkesvise planer. Gjennom de fylkesvise verneplanene er det opprettet 290 myrreservater som dekker 624 km² (NTNU Vitenskapsmuseet 2010). Myr er i tillegg vernet i fylkesvise våtmarksreservater,

nasjonalparker og andre verneformer. Totalt er i overkant av 5 % av myrarealet i Norge underlagt vern (Høitomt, 2011).

Motivene for vern av myr er mange

- Viktige områder for biologisk mangfold
- Viktige referanseområder
- Myrene kan gi viktig informasjon om vegetasjons- og klimahistorie
- Viktige områder for undervisning
- Karakteristiske områder som har en estetisk verdi

Skjøtsel av slåttemyr

Beiting og slått påvirker myra på forskjellig måte. Beiting kan derfor ikke brukes som en erstatning for slått som skjøtselsmetode på slåttemyr. Dette er fordi tråkk fra beitedyr presser torva sammen og kan påføre skader på røttene til plantene og føre til at planter drukner. Ved sammenpressing av torv kan man få blottlegginger og andre endringer som kan bidra til økt erosjon og utvasking. Tidligere beitemyr bør imidlertid fortsettes å skjøttes med beiting (storfe er best egnet). Generelt er den beste skjøtselen å videreføre den opprinnelige bruken av området.

Som et alternativ til ljå, kan tohjuls slåmaskin benyttes, og venderive kan gjøre rakearbeidet enklere. Hvis formålet med skjøtselen er å bevare slåttemyras egenskaper og karakteristikk bør gresset som slås fraktes ut av myra for å hindre at høyet gjødsler myra når det råtner. Hvis høyet ikke skal benyttes til dyrefor, bør det brennes, eller lagres nedstrøms for myrområdet. Er slåttemyra stor kan det være hensiktsmessig med ulike tiltak på ulike deler av myra.

Typisk for rike slåttemyrer er et stort antall orkideer. Orkideer er svært sensitive for gjengroing og krattoppslag, og vil gå tilbake hvis området blir for gjengrodd. De vil imidlertid også gå tilbake ved for intensiv slått, så på orkiderike myrer bør ikke det samme området slås hvert år (Norderhaug, et.al., 1999).

Områdebeskrivelse og metode

Thunemyra - områdebeskrivelse

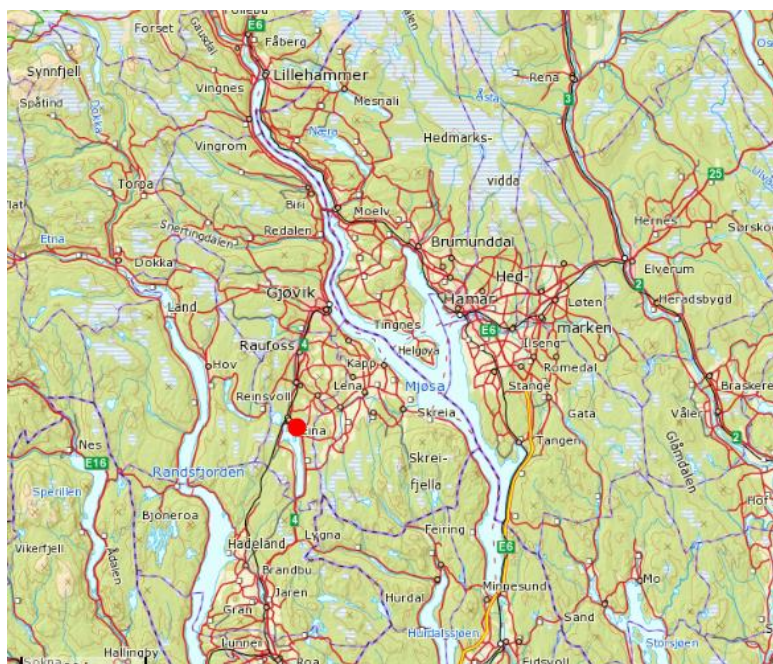
Lokaliteten ligger nordøst for Thune skole på Eina, øst for riksveg 4, ca. 410 moh. Den er avgrenset av eldre granskog mot sør, yngre granskog og myrskogsmark mot vest og nord, mens det i øst er ung og grøftet myrkantskog med bjørk som dominerende treslag. Berggrunnen i området består av rike leirskifrer, dolomitt og kalkstein, iblandet noe mindre rik sandstein. Thunetjernet, en liten myrpytt, ligger sentralt på myra, som har middels tykt torvlag.

Tjernet og myra er enkelte år hekkeplass for stokkand, og trolig også enkeltbekkasin og skogsnipe, som begge er registrert i området i hekketida. Tidligere spillplass for orrfugl, trolig er det fortsatt enkeltfugler eller noen få orrhaner som spiller her.

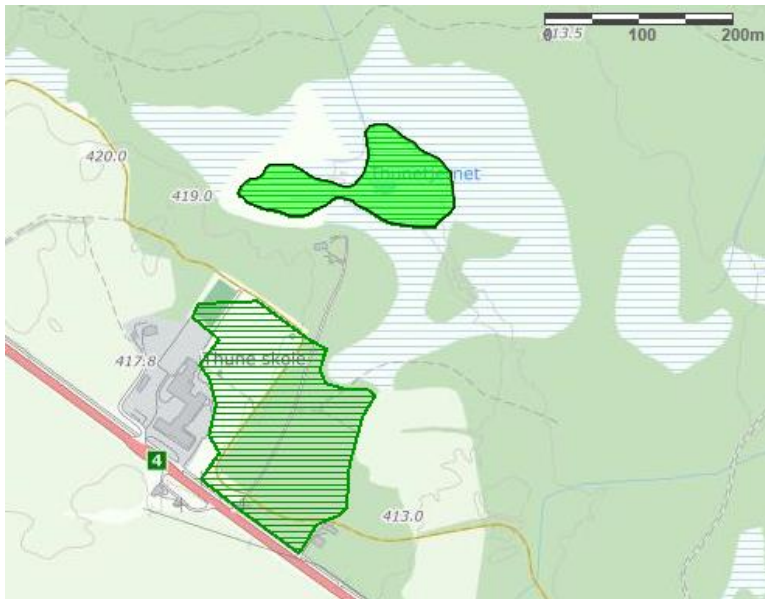

De ekstremrike fastmattene i sørøst og til dels også i sørvest var de mest artsrike partiene, men også de rike mykmattene rundt tjernet har flere interessante rikmyrarter. Lyngstad mfl. (2013) registrerte bla. taglstarr, klubbstarr, tvebostarr, gulstarr, jemtlandsstarr (VU), blodmarihand, engmarihand, lappmarihand, småsivaks, skavgras, breiull, marigras, istervier, fjelltistel (sjelden i lavlandet), sveltull og myrsauløk. Av disse er taglstarr, jemtlandsstarr, blodmarihand og lappmarihand indikatorer på ekstremrik vegetasjon. Alle disse artene ble registrert også i juni 2014, og det ble da talt opp 27 blomstrende individer med lappmarihand og 5 individer med blodmarihand. I tillegg stod det 91 blomstrende individer med engmarihand spredt på myra. Av andre arter registrert i 2014 kan nevnes kornstarr, kjevlestarr, strengstarr, blåtopp, harerug, hvitbladtistel, enghumleblom og legevintergrønn, i tillegg til arter fra fattigere myr som dystarr, torvull, småbjønnskjegg, tettegras, slåttstarr, tepperot, myrsnelle, bukkeblad, gråstarr, sumpmaure og rundsoldogg. I innløpsbekken til tjernet ble bla. andemat funnet.

Gjengroingspreget og tilnærmet fravær av tuestruktur er gode indikasjoner på at dette har vært en slåttemyr tidligere. Et areal langs sørsida av myra, sørvest og sørøst for tjernet, ble brukt av Thune skole til demonstrasjon av myrslått på 1990-tallet etter initiativ av Reidar Reinsvollsvveen som da var lærer på skolen. Myra var frem til 2016, ikke blitt slått på over 15 år. Det går ei grøft inn på myra fra nordvest inn til tjernet, og ut igjen fra tjernet mot sørøst. Grøftingen har forsert gjengroingen i nordvestre del av myra, og denne har mistet så mye av sine naturverdier at den ikke er inkludert i lokaliteten. Grøfta fra nordvest kommer fra et nydyrkingsområde øst for Dokke, og dette kan ha ført til noe tilførsel av plantenæringsstoffer til Thunetjernet og dels også myra (Larsen, 2014).

Figur 1: Rød markør markerer Thunemyras beliggenhet i Vestre Toten (Kartgrunnlag: Norgeskart, 2017).

Figur 2: Thunemyras beliggenhet (Kart: Naturbase, 2017).

Figur 3 Myra er delt inn i fire skjøtselzoner. Områdene 1-3 rulleres slik at ett område slås hvert år og alle blir slått i løpet av 3 år. I 2021 slo vi område 2, deler av område 3 og noe fjerning av trær i område 4. Område 4 er aktuelt restaureringsareal med delvis gjengrodd slåtte-myra. (Kartgrunnlag: norgeskart, kartarbeid: Lea Hoch, 2020)

Resultat

Slått av område 3 ble utført september 2023, se figur 5. Det ble slått ca. 5 dekar på Thunemyra med hjelp av tohjulsslåmaskin og ryddesag med påmontert trekantblad. På grunn av store nedbørsmengder etter Hans var det ikke mulig å slå i området nærmest tjernet midt i myra. Det ble også ryddet bjørk og gran i kantsonen i sone 3 med motorsag.

Slåtten ble utført med slåmaskin og ryddesag med påmontert trekantblad i kantsonen. Alt nedskjært materiale ble fraktet ut av myra.

Figur 4 Skoleklasse fra Thune var med på å rake og dra gresset ut i kantsonen, her leter de etter myrrederkopper sammen med naturveileder Eirik. (Foto: E. Sandneseng, 2023)

Thune skole deltok på skjøtselsarbeidet en dag med de samme elevene som deltok i 2021 (figur 4). Elevene hjalp til med raking og frakting av gress ut til kantsonen.

Figur 5 En godt kamuflert gresshoppe i myra (Foto: E. Sandneseng, 2023)

Figur 6 Område 3 etter slått (Foto: E. Sandneseng 2023).

Kilder

Høitomt, G. (2011) *Slåttemyr - en truet naturtype, med skjøtselsplan for Bjørnhaugmyra i Nordre Land kommune, Oppland*

Larsen, B.H. (2015) *Skjøtselsplan for Thunemyra slåttemyr i Vestre Toten kommune, Oppland fylke* Miljøfaglig utredning Notat 2016-1

Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. og Kvamme, M. (1999) *Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker*. Landbruksforlaget. ISBN (trykt): 82-529-3254-2

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS (DNV) ble etablert som et aksjeselskap i 2008 og eies av Nordre Land og Søndre Land kommuner. DNV tilbyr en rekke miljøfaglige tjenester og har opparbeidet betydelig kompetanse innenfor restaurering, skjøtsel og naturtypekartlegging. Selskapet jobber for at naturmangfoldet ivaretas og brukes på en bærekraftig måte, og formidler dette gjennom nyskapende naturveiledning. Ved Dokkadeltaet naturreservat ligger "Våtmarkssenteret", med utstillings- og møterom.

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS Gamlevegen 84, 2870 Odnes Tel: +47 61 10 00 20 E-mail: post@dokkadeltaet.no www.dokkadeltaet.no

